

בני בכורי ישראל

שמות ד: כא-כג

1. שמות ד: כא-כג

וַיֹּאמֶר יְהוָה אֶל־מֹשֶׁה בְּלִקְטֹדָה לָשׁוּב מִצְרָיִם רְאֵה כָּל־הַמִּצְוֹת אֲשֶׁר־שִׁמְתִי בְּיָדְךָ וַעֲשִׂיתֶם לִפְנֵי פְרַעֲהוּ וְאֲנִי אַחֲזֵק אֶת־לְבָבוֹ וְלֹא יִשְׁלַח אֶת־הָעָם: וְאָמַרְתָּ אֶל־פְּרַעֲהוּ כֹה אָמַר יְהוָה בְּנֵי בְכוֹרֵי יִשְׂרָאֵל וְאָמַר אֵלַיְךָ שְׁלַח אֶת־בְּנֵי וְנַעֲבֹדְנִי וְתִמְאַן לְשַׁלְּחוֹ הִנֵּה אֲנֹכִי הֹרֵג אֶת־בְּנֶיךָ בְּכַרְךָ:

2. ספורנו

ועשיתם לפני פרעה אז תצליח לעשותם לפני פרעה כשלא תשנה. כי כשיחטא האדם במצות בוראו בחסר וביתר יקלקל הכונה והיא לא תצלח, כמו שהיה הענין במי מריבה, וכן צוה בקיום המצות לא תוסיפו ולא תגרעו: ואני אחזק את לבו כי בהיותו בלתי יכול לסבול המכות היה משלח את העם בלי ספק, לא מפני שיכנע לאל יתברך לעשות רצונו, ולזה חזק את לבו שיתאמץ לסבול המכות ולבלתי שלחם:

הנה אנכי הרג את בנך בכורך

3 ספורנו

הנה אנכי הורג את בנך בכורך כפי המשפט האלהי שהוא מידה כנגד מידה, כאמרו וכארח איש ימציאנו כי אמנם מכת בכורות לבדה היתה למשפט עונש לפרעה מכל המכות, אבל שאר המכות היו לאות ולמופת למען ישובו, כי לא יחפוץ במות המת כי לא נעל בפניהם דרכי התשובה אמתית כלל, לו חכמו לשוב אל האל יתברך מאהבת טובו ויראת גדלו, שהיא התשובה המגעת עד כסא הכבוד, אשר היא המצלת ונותנת חן בעיני אלהים, כאמרם ז"ל (יומא פרק יום הכפורים) עונות נחשבים לו כזכיות או לפחות לשוב כעבדים מיראת מה שיוכל להעניש. אבל מכת בכורות וטביעת פרעה וחילו בים היו שפטים לקיים מדה כנגד מדה:

4. רש"י

הנה אנכי הרג וגו'. היא מכה אחרונה, ובה התרהו תחלה מפני שהיא קשה; וזה הוא שֶׁאָמַר "הן אל נשגיב בְּכַחוֹ" - לְפִיכֶן "מי כְּמֵהוּ מוֹרָה" (איוב ל"ו); בְּשֵׁר נֶדָם הַמְּבַקֵּשׁ לְהִנָּקֵם מִחֲבֵרוֹ, מַעֲלִים אֶת דְּבָרָיו, שֶׁלֹּא יִבְקֹשׁ הַצֵּלָה, אֲבָל הַקֶּבֶץ"ה נִשְׁגִּיב בְּכַחוֹ וְאֵין יִכְלֹת לְהַמְלִיט מִיָּדוֹ כִּי אִם בְּשׁוּבוֹ אֵלָיו, לְפִיכֶן הוּא מוֹרָהוּ וּמִתְרָה בּוֹ לְשׁוּב

בני בכרי ישראל

5. ספורנו

בני בכורי ישדאל אף על פי שלקח הימין אהפך אל העמים שפה ברורה, לקרוא כלם בשם ה', ולעבדו שכס אחד מכל מקום יחשב ישראל אצלי נכבד מכלם באשר הוא בני עובד כמו בן מאהבה, לא כעבד מאהבת שכר ויראת עונש. ומצד מה שהוא בכורי ראשון לעבודתי, בתעות כל האומות מעלי, כאמרו כי כל העמים ילכו איש בשם אלהיו וכו':

6. רש"י

ומדַּרְשׁוֹ: **כָּאֵן חֲתַם הַקֶּבֶץ"ה עַל מְכִירַת הַבְּכוֹרָה שֶׁלְקַח יַעֲקֹב מֵעֶשׂו (בראשית רבה ס"ג):**